

Divisionen för främjande och förvaltning

YTTRANDE
2018-08-30

Dnr 4.2.17100031/18

Miljö- och energidepartementet
Naturmiljöenheten
103 33 Stockholm

Remiss avseende Förordning om återanvändning av vatten – förslag från EU-kommissionen

Ert dnr: M2018/1920/Nm

Jordbruksverket har fått möjlighet att lämna synpunkter på ovanstående remiss. EU-kommissionen presenterade den 28 maj 2018 ett förordningsförslag om återanvändning av vatten, innehållande gemensamma minimikrav på kvalitet, kontroller och riskhantering för återanvändning av avloppsvatten för jordbruksbevattning.

Sammanfattning.

- Jordbruksverket är positivt inställt till att gemensamma minimikrav införs för återanvändning av avloppsvatten
- Vi ser inte att renat avloppsvatten kommer börja användas för bevattning på nationell skala i Sverige inom den närmsta tiden, men det kan vara ett intressant och viktigt alternativ regionalt
- Utmaningarna ligger främst i att uppnå ett kostnadseffektivt system. Där ser Jordbruksverket att avståndet mellan återvinningsanläggningar och jordbruksmarken kan bli en utmaning, liksom det faktum att kostnaden på vatten idag är relativt lågt jämfört mot andra EU-länder. Lantbrukarna kommer bara använda det renade bevattningsvattnet några månader om året och bara under torra år, men priset på vattnet skulle ändå behöva bära fasta kostnader för infrastruktur.

Jordbruksverkets svar och kommentarer

Nedan kommenterar vi EU-kommissionens förslag till förordning om minimikrav för återanvändning av vatten.

Bakgrund till förslaget (1)

Jordbruksverket håller med om att hanteringen av EUs vattenresurser är en viktig fråga och att en effektivare användning behövs. Det innebär både att använda mindre vatten där det är

möjligt och att utnyttja det vatten som faktiskt används på ett effektivt sätt. Detta har särskilt belysts under 2018 års extrema vädersituation där torka har drabbat flera europeiska länder, däribland Sverige.

Behovet av bevattning av jordbruksgrödor ser idag väldigt olika ut mellan olika län i Sverige. I en del län odlas grödor med stort bevattningsbehov, som potatis och grönsaker, och där är bevattningen mycket viktig för produktionen. I andra län där man odlar andra typer av grödor bevattnar man inte alls. Kvaliteten på bevattningsvattnet för frilandsodlade grönsaker och bär regleras idag genom branschriktlinjer för god hygienpraxis. Sådan praxis är till exempel att använda vatten av dricksvattenkvalitet för bevattning av färska bladgrönsaker. Branschriktlinjerna är framtagna av LRF Trädgård (2014) i samråd med Livsmedelsverket och gäller enligt förordning (EG) 852/2004 om livsmedelshygien och förordning (EG) 1831/2003 om fastställande av krav för foderhygien. Totalt användes 48 miljoner m³ för bevattning i Sverige år 2015 (SCB, 2015), vilket motsvarar knappt 2 % av den totala vattenanvändningen i landet. Av allt vatten som användes för bevattning användes dock hela 60 % av detta enbart i Skåne län (SCB, 2015). I flera av de regioner som är beroende av bevattning (till exempel Öland och Gotland) är dessutom tillgången på ytvatten för detta ändamål mycket begränsad under de perioder då behovet är som störst. Regionalt finns det därför stora behov att hitta andra källor till bevattningsvatten för att kunna fortsätta utveckla jordbruket.

Syftet med förslaget är att bidra till minskad vattenbrist i EU i de områden där återanvändning av vatten för bevattning inom jordbruket är relevant och kostnadseffektivt. Jordbruksverket tror inte att det här förslaget blir kostnadseffektivt på nationell skala i Sverige inom den närmsta framtiden. Sverige har en relativt god tillgång på vatten jämfört mot många andra EU-länder, vilket bidrar till att kostnaden för vatten också blir relativt låg. Detta påverkar såklart betalningsviljan hos lantbrukarna att ställa om och betala för det återanvända vattnet. Samtidigt står vi inför klimatförändringen som kan minska tillgången på vatten från sjöar och grundvatten periodvis. Vid torra år finns redan idag risken att vattendrag blir helt eller nästan helt torrlagda så att uttag för bevattning inte tillåts, och den risken väntas öka med ett mer extremt klimat. I ett sådant scenario bör viljan att hitta alternativa vattenkällor öka, varför betalningsviljan för det återanvända vattnet kan bli större allt eftersom man ser effekterna av ett förändrat klimat.

Potentialen att återanvända vatten påverkas inte bara av vattentillgången, avståndet mellan återvinningsanläggningen och fälten kan också bli en utmaning. Jordbruksverkets bild är att det idag satsas på färre men större reningsverk, vilket innebär att det blir en längre transportsträcka ut till jordbruksmarken. Lantbrukarna kommer dessutom bara använda det reade bevattningsvattnet några månader om året och bara under torra år, men priset på vattnet skulle ändå behöva bära fasta kostnader för infrastruktur.

Betalningsviljan för att använda återanvänt vatten kommer alltså bero på den framtida vattentillgången, lönsamheten i det svenska jordbruket, hur beroende lantbrukaren är av bevattning och säker vattentillgång samt konsumenternas inställning till återanvänt vatten. Lantbrukare i de län som använder sig av mest bevattning och som har sämst tillgång till yt- och grundvatten kommer med största sannolikhet ha större betalningsvilja än andra län. Förordningen kan därför ge förutsättningar till att lösa regionala vattenförsörjningsproblem.

Resultat av efterhandutvärderingar, samråd med berörda parter och konsekvensbedömningar (3)

Jordbruksverket är positiva till att minimikrav fastställs beroende på vilken gröda och bevattningsteknik som används.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om minimikrav för återanvändning av vatten

Beaktandesats 13 – Jordbruksverket vill lyfta att motsvarande regler som nämns för livsmedelsföretagare även finns för foderföretagare i förordning (EG) nr 183/2005. Förordningen kan vara relevant att nämna i sammanhanget eftersom den reglerar fodersäkerhet och i förlängning livsmedelssäkerhet. Exempelvis om en gröda används som foder till livsmedelsproducerande djur och fodret inte uppfyller krav på fodersäkerhet på grund av förorening via återvunnet vatten.

Artikel 7 – Jordbruksverket tycker det är positivt att leveransen av återanvänt vatten kräver ett tillstånd, för att på så sätt kunna kontrollera att minimikraven uppfylls och att en riskhanteringsplan finns. Det är också positivt att det finns ett visst mått av eget inflytande från respektive medlemsstat, till exempel vad gäller att bestämma detaljerna i förfarandet för att bevilja tillstånd och möjligheten att kunna ställa krav på vattenkvalitet utöver minimikraven.

Vad gäller omprövning, är det fördelaktigt att en omprövning sker för att kunna ta ställning till eventuella förändrade omständigheter. Jordbruksverket ser samtidigt en risk i att ompröva så ofta som vart femte år då det kan skapa en osäkerhet och minska investeringsviljan. Det blir även en stor administrativ kostnad för den myndighet som ska utfärda tillstånden. Som jämförelse kan det nämnas att tillstånd för bevattning ofta gäller i 15-25 år.

Artikel 8 – Jordbruksverket föreslår att punkt 3 bör gälla även vid betydande risk för djurs hälsa, vilket inte nödvändigtvis alltid sammanfaller med betydande risk för människors hälsa. Det framgår vidare att operatören är ansvarig för kvaliteten på vattnet, vilket ska kontrolleras i utloppet från återvinningsanläggningen. Jordbruksverket vill dock poängtera att vattenkvaliteten påverkas av transporten genom distributionssystemet och av stillastående vatten mellan bevattningstillfällena, exempelvis. Det är viktigt att det blir väldigt tydligt var operatörens ansvar slutar och var lantbrukarens börjar, samt vilka krav som kan ställas på lantbrukaren vid kontroller på plats.

Artikel 10 – Jordbruksverket tycker det är bra med ökad insyn genom att göra informationen tillgänglig för allmänheten, och håller med om att informationsspridning är ett användbart verktyg för att främja användandet av återanvänt vatten.

Artikel 11 – Det är positivt att de uppgifter som redan rapporteras in via andra direktiv används i så stor utsträckning som möjligt. Förordningen strävar efter att minska den administrativa bördan, det är bra och viktigt att det efterlevs i så stor utsträckning som möjligt. Detta gäller både vid inrapporteringen av uppgifter till EU och vid kontroll av efterlevnaden av tillståndsvillkoren. Det är också viktigt att det inte blir en för stor administrativ börda för lantbrukarna.

Artikel 13 – Jordbruksverket tycker det är positivt att utvärdera förordningen utifrån de erfarenheter som erhållits samt ny teknisk och vetenskaplig kunskap. Det vore särskilt intressant att öka kunskapen i frågor rörande läkemedelsrester i renat avloppsvatten. Utvärderingen bör vara kontinuerlig för att iaktta eventuella långsiktiga effekter av återanvänt vatten.

Bilaga I – tabell 1. Jordbruksverket föreslår att termen ”livsmedelsproducerande djur” används istället för ”mjölk- eller köttproducerande djur”.

Jordbruksverket vill även poängtera att det finns grödor där huvudsyftet är att de ska användas för humankonsumtion men där biprodukter som skal och blast ibland används som foder. Dessa delar kommer att komma i direkt kontakt med återanvänt vatten. Det behöver förtydligas i vilken av kvalitetsklasserna en sådan typ av gröda ska ingå.

Bilaga II – punkt 4. Det beskrivs hur riskbedömningen ska omfatta både miljörisker och risker för människors och djurs hälsa. Jordbruksverket föreslår att det specificeras vad som ska ingå i bedömningen av djurs hälsa, precis som det görs för c) miljörisker och d) risken för människors hälsa.

När det gäller riskbedömning avseende människors och djurs hälsa i enlighet med foderlagstiftningen kan en referens göras till HACCP-principerna enligt artikel 4 i förordning (EG) nr 183/2005.

Jordbruksverket föreslår vidare att man överväger att inkludera direktiv 2002/32/EG om gränsvärden för främmande ämnen i foder i listan med krav och skyldigheter som minst ska beaktas i riskbedömningen.

I detta ärende har divisionsdirektören Håkan Henrikson beslutat. Lisa Reiter har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också verksjuristen Ida Lindblad Hammar, Olof Johansson, Else-Marie Mejersjö, Ellinor Persson, Tomas Johansson, Tilla Larsson och Kersti Andersson deltagit.

Håkan Henrikson

Lisa Reiter